

DEN NYA TIDEN

1500-1776

KÄLLOR:
SO-RUMMET.SE, YOUTUBE, WIKIPEDIA

Inledning: Den nya tiden 1500-1776

Nya delar av världen upptäcks

Vid slutet av 1400-talet hade bättre fartygstyper och bättre navigation gjort det möjligt att segla över världshaven. Stora upptäcktsexpeditioner sändes nu iväg av sjöfararnationerna Portugal och Spanien för att finna nya handelsvägar mellan kontinenterna. Resultatet blev lyckat - en helt ny kontinent påträffades som fick namnet Amerika, dessutom upptäcktes sjövägen till Indien.

Handeln till sjöss knöt samman världsdelarna samtidigt som kontrollen av handelsvägarna gav Europa väldiga rikedomar. Många av de europeiska staterna skaffade sig nu kolonier runt om i världen för att stärka sina länders inkomster och handelsutbyte. I och med det lades också grunden för den europeiska kolonialismen.

Europeisk kolonialism och ökad handel

I det nyupptäckta Amerika fanns enorma naturresurser och rikedomar. Det dröjde därför inte länge förrän de ledande europeiska staterna hade lagt under sig större delen av kontinenten. Européernas jakt på rikedomar och råvaror blev en katastrof för Amerikas urinvånare som till stor del utplånades eller förslavades.

Konkurrensen om kontrollen över handeln ledde ofta till stora konflikter mellan de europeiska staterna. Den nya tidens krig utkämpades inte bara i Europa, utan även på världshaven och i de nya kolonierna.

Kungariket förvandlas till nationalstater

Från början av 1500-talet till slutet av 1700-talet genomgick det europeiska samhället kraftiga förändringar. Statsmakten centraliserades i många länder runt om i Europa och nationalstater och nya länder bildades. Den politiska utvecklingen ledde till att det förekom en ständig maktkamp mellan Europas stormakter.

För att en land skulle inta en respektabel plats bland Europas statsmakter krävdes stora resurser. Det var därför viktigt att ha en pålitlig stab av statliga ämbetsmän som kunde samla och fördela landets tillgångar. Därtill behövdes en stark krigsmakt som kontrollerades av staten. En respektabel stat skulle också ha en kår av diplomater som kunde sköta kontakten med andra stater - viktigt var att värua allierade och splittra motståndarna. Något förenklat kan man säga att Spanien var den starkaste europeiska stormakten under 1500-talet, Frankrike under 1600-talet och Storbritannien under 1700-talet.

Inledning: Den nya tiden 1500-1776

Kyrkans makt minskar

Även på det idémässiga planet skedde stora förändringar under perioden. Vid 1500-talets början hade en ny världsbild växt fram där jorden inte längre var universums mittpunkt. Kyrkans makt hade minskat och folk intresserade sig mer för livets goda möjligheter och mindre för vad som hände efter döden. Samtidigt höjdes kritiska röster i Nordeuropa som protesterade mot kyrkans makt och inskränkthet. Vågen av protester ledde till att kyrkan reformerades i flera länder i norra Europa. Kyrkan i Västeuropa som tidigare fungerat som en stark och mäktig enhet splittrades därmed i två grenar – katolicismen och protestantismen. Sammantaget blev många av de händelser och förändringar som skedde under den här tiden så epokgörande att perioden ofta kallas för "nya tiden".

Renässans – pånyttfödelse

Perioden som omfattar 1400- och 1500-talen är också känd som renässansen. Begreppet "renässans" betyder pånyttfödelse. Idéerna om "renässansen" grundade sig på influenser som de norditalienska statsstaterna hade fört med sig hem till Genua, Venedig och Florens genom sin handel med de muslimska länderna vid östra Medelhavet (se nedan "Upptäckten av sjövägen till Indien"). Tidigare under medeltiden hade nämligen muslimerna - i

motsats till den kristna kyrkan - översatt mängder av filosofiska, vetenskapliga och skönlitterära skrifter från antikens Grekland till arabiska. Många betydelsefulla antika böcker kom på så sätt att bevaras till eftervärlden.

Typiskt för renässansens människor var att de tyckte sig leva i en mer kulturell och ljusare tid än man gjort tidigare. Många kände dessutom ett behov av att göra sig fria från medeltidens fokusering på Guds vilja och världsfrånvändhet. Livet på jorden började alltmer anses viktigare än livet efter detta.

FRÅGOR ATT BESVARA

1. Nämn fyra stora viktiga saker som påverkade livet och utvecklingen under Den nya tiden.
2. Vilka var de två stora orsakerna till att nya delar av världen upptäcktes?
3. Kungarna fick mer makt genom att centralisera makten. Vad gjorde man för att få mer makt?
4. Vilka var de mäktigaste länderna under Den nya tiden?
5. Vilka två delar delades kyrkan upp i?
6. Vilka konsekvenser fick kolonialiseringen för människorna och världen?